

Қазақстан республикасы
Білім және ғылым министрлігі
Қазығұрт аудандық білім бөлімінің әдістемелік кабинеті

Шығармашылық жұмыс

Бала тәрбиесіндегі ұлттық ойындар

**«Балдырған» балабақшасының
тәрбиешісі Дәулетбаева Тоқжанат**

Қазығұрт

ALLDAY.RU

**Талаптың мініп тұлпарын,
Алға ұмтыл, ұрпағым**

Тәжірибе авторы:

Дәулетбаева Токжанат Абдрайымқызы

Оңтүстік Қазақстан облысы Қазығұрт ауданы
«Балдырған» балабақшасының тәрбиешісі

Пікір.

Қазақ қашанда да қара басынан гөрі ұрпақ қамын көбірек ойлаған, бала дегенде бауыр еті елжіреп, аузындағысын жырып берген халық қой. Бұл – артымда ізім қалсын, ұрпақ жалғассын деген игілікті ниеттің көрінісі. Бірақ, баланың қарны тоқ, киімі бүтін болуы ғана жеткілікті ме? Әрине жоқ. Бұлар тек денсаулықтың қамы. Ал баланы ойдағыдай етіп өсіру – тек жан-жақты тәрбиенің ісі. Сондықтан балабақшалардағы бүлдіршіндерді жан-жақты тәрбие беруде ұлттық дәстүрге баулуда бұл әдістемелік құрал жас тәрбиешілері үшін тигізер пайдасы мол.

**Аудандық білім бөлімінің
мектепке дейінгі білім беру әдіскері Ж.Суранова**

**«Балдырған» балабақшасының
менгерушісі: Б.Жетпісбай**

Бала ана құрсағында жатып-ақ сыртқы дүниесмен байланыста болады. Атақты педагог ғалымдар екі жүкті әйелге: біреуін тыныш жайда, ал екіншісін музыка даусын көтеріп қойған жайда ұстап тәжірибе жасайды. Туылған кезде екіншісінің баласы пысық ал алғашқысының баласы жуас момын болған. Сондықтан бала тәрбиесін құрсақтан бастау қажет. Бір ата-ана баласы туылғаннан 4-5 айдан кейін даңқты педагог А.С.Макаренкодан тәрбиені қашан бастасақ болады деп сұраса ол кісі тәрбиелеуден 4-5 ай кешігіп қалыпсындар. Тәрбиені сәби дүние есігін ашқан күннен басталады деген екен. Олай болса тәрбие баланың өмір бойы ата-ана, тәрбиеші, оқытушы, қоғам болып жүргізетін үлкен бір маңызды да, жауапкершілігі мол, абыройлы комплекті жүргізілетін шаруа. Осы көп салалы тәрбиенің бірі мектепке дейінгі орны балабақша. Бала жанұяда көзін ашып, дыбыс шығарып, қол аяғын ербендетіп, әр нәрсеге қарап өзінше әрекет-қимыл жасап, жүгіріп жүре бастаса, енді бақшада осы әрекеттерін одан ары дамытады.

Баланың ой-өрісі дамып, сөз қоры молайып, қоршаған ортаны танып, ыстық-суықты сезініп, түс ренді ажырата бастайды. Осылайша баланың дүниетанымы дұрыс қалыптасады. Осы орайда осы мақсаттарды өмір талабына сай жүзеге асыруда балаға көп тиімді ықпал ететін тәрбиенің ең негізгісі ойындар мен ойыншықтардың пайдасы мол. Елімізде тәуелсіздік орнағаннан бері 20 жылдың ішінде еліміздің халқымыздың болашағы қазіргі жас ұрпақтың қолында деген қағиданы ел президенті Н.Ә.Назарбаев жылдағы халыққа арнаған жолдауларында ұран етіп айтып келеді. Сол болашағымыз қазіргі жас жеткіншектерімізді Отаның, халқын сүйіп ел тәуелсіздігін патриоттық сезімін қорғап, нығайта білетін етіп тәрбиелеуде балабақшаның алатын орны мен атқарар жауапты да құрметті істері сан алуан. Соның бірі де бірегейі бүлдіршіндерге ұлттық сана-сезім, сал-дәстүрлер, әдет-ғұрыптарды сіңіру үйрету арқылы қалыптастырып, күнделікті өмір тұрмыстық қажеттілікке айналдыру болып табылады. Ізденген тәрбиешіге, ата-анаға бұның әдісі мен тәсілі, жолы көп. Осы мақсатты күнделікті жүзеге асыруды өзіне мақсат етіп, көп оқып білім ізденіп, жанаша шығармашылықпен еңбек етіп жүрген озатта, ұлағатты ұстаздармен тәрбиешілер аз емес. Солардың бірі Жаңабазар ауылындағы «Балдырған» балалар бақшасының тәрбиешісі Тоғжанат Дәулетбаева десек болады.

Т. Дәулетбаева өз тобындағы балалардың жас ерекшеліктерін ескеріп, әр баланың ата-анасымен жеке пікірлесе отырып іс-әрекет етеді. Жоғарыда айтылған мақсаттарды жүзеге асыруда Тоғжан халқымыздың ежелден келе жатқан ұлттық ойындарына ерекше көңіл бөледі. Күнделікті тәрбие жұмысын алдын ала жоспарлайды. Білмегенін сұрайды, ізденеді, оқиды, табады. Тоғжан Дәулетбаеваның тәжірибесін кімге де үлгі етуге болады.

«Ізденген жетер мұратқа, ұстаздық еткен жалықпас үйретуден балаға» деген ақын Абай атаның өсиетінен жаңылма Тоғжан.

Зейнеткер ұстаз Төленді Оспанов.

Тәрбиесіз білім – тұл

Ұлылықтың басында ұстаз тұрар.
Зердесі бар зейінді соны ұтар.
(халық даналығы)

«Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға», - деген Абай атамыздың айтқанындай бүкіл өмірімізді ұстаздық етуге арнағандықтан оның қаншалықты қиын және қызықты, қаншалықты маңызды екенін жақсы білетін адамдардың бірімін. Мәселен адам өмірінде ең бірінші орынға ұрпақ сүюді қояды, сол себептен де бала тәрбиесі басты мәселе болып табылады.

- **Балаға ең әуелі қажетті білім бе, әлде тәрбие ме?**

- Бірінші - тәрбие. Тәрбиесіз алған білімнің қажеті де болмауы мүмкін. Баланы саналы түрде тәрбиелеп, білім беруіміз керек.

- **Балалардың дұрыс тәрбеленуіне әсер етуші факторлар қандай?**

- Енді мына заманды мысалға теледидар арқылы қаншалықты ақпараттар тартылады. Сонда көрсетіліп жатқан кино-телехикаялардың барлығы дерлің атыс-шабыс, қырғын соғыс түрінде берілуде. Біздің өзіміздің ұлтымызды танытатын, салт-дәстүрлерімізді көрсететін, қазақ иісін сездіретін бағдарламалардан бұрын сәбилерге арналған қазақ мультипликациясы жоқтың қасы. Ойнап жүрген ойыншықтарына дейін қытайдың атыс-шабысына арналған ойыншықтары. Бұның бәрі алдымен баланың психологиясына әсер етеді? Мәселен, асық ойынын алатын болсақ. Ол тек қазақи болмысты ғана көрсетіп қоймай баланы асық арқылы дәлдікке, икемділікке, шеберлікке үйретеді. Қазақ халқының бұрын ұмыт болған ойындарын қайтадан жандандырса құба-құп болар еді.

Орташа ұстаз баяндайды,

Жақсы мұғалім түсіндіреді.

Тәжірибелі мұғалім көрсетеді,

Ал ұлы мұғалім шабыттандырады, - демекші нағыз ұстаз иынадай қасиеттерді игеруі тиіс. 1) Ең біріншіден – ұстаз балаларды сүйе біліуі қажет; 2) Баланы түсіне білу – оның орнына өзінді қою; 3) Баланың досына айналу – оған қолдау көрсету және көмек көмектесу; 4) Баланы бір-бірімен салыстырмау, себебі әр адамның өзіне тән ерекшеліктері болады. Ол ерекшеліктерді тауып, дамыту қажет; 5) Және баланы құрметтеу.

Ата баба дәстүрі – асыл мұра

Қатал ұста, бос жүрмесін сандалып,
Тәртіп болса, өсер бала сомдалып.
(халық даналығы)

Ата-бабаларымыз өмірдегі бас асылын ұрпағына арнаған, оның келешегін әріден ойлап, нәрестенің дүниеге келген сәтінен-ақ шілдеhana, бөбек тойы, тұсау кесу, тілашар рәсімдерін жасауда әдейі ойлап тапқан.

Отбасы, балабақша – бала дүниеге келгеннен кейінгі тәрбие, білім алатын алғашқы баспалдақтар болып табылады.

Тарихы: Қазақ халқы өмірге дені сау, шыныққан азаматтар тәрбиелеу жөнінде өз ұрпақтарына үлкен де бай мұра қалдырған. Соның бірі – ұлттық ойындар. Халқымыз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай, жас ерекшеліктеріне сай олардың көз-қарасының, мінез құлқының қалыптасу құралы деп те ерекше бағалаған.

Қазір бізге жеткен ұлттық ойындарының тарихы Қазақстан жерінде қалыптасқан алғашқы қауымдық құрылыстан басталады. Тоғыз құмалақ, қуыршақ, асық ойындары. Азия елдерінде тайпалық одақтар арасында тараған. Қазақтың ұлттық ойындарын алғаш рет зерттеген ғалымдар қатарына Әбубәкір Диваев есімін құрметтеп атауға болады. «Соқыртеке», «Түйе-түйе», «Ақсүйек» «Алтыбақан» және т.б. Қазақтың ұлттық ойындары ата-бабамыздан бізге жеткен, өткені мен бүгінгісін байланыстырған баға жетпес байлығымыз, асыл қазынамыз. Сондықтан оны үйренудің, күнделікті тұрмысқа пайдаланудың заманымызға сай ұрпақ тәрбиелеуге пайдасы орасан зор. Ойын баланың алдынан өмірдің есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін оятады.

Сол себепті менің алға қойған мақсатым балабақшадағы ертеңгіліктер, қызықты ойын-сауықтар, ұйымдастырылған іс-әрекеттер ойындар арқылы балаға сәби кезінен бастап ұлттық салт-дәстүрлерімізді бойына сіңіру. Балалардың ой-өрісін дамыту, сөздік қорларын байыту.

Ойын арқылы балалардың ойлау қабілеттерін арттыру.

Ойын – айналадағы дүниені тану тәсілі
Я.А.Коменский

Ойын дүниеге қарай ашылған үлкен жарық терезе іспетті. Ол арқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірімен ұштасып, өзін қоршаған дүние туралы түсінік алады. Ойын дегеніміз ұшқын, білімге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты.

Ойын – тынысы кең, алысқа меңзейтін, ойдан-ойға жетелейтін, адамға қиял мен қанат бітіретін, ақыл-ой жетекшісі, денсаулық кепілі, өмір тынысы.

Ұлттық ойындар халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайларына байланысты туып, дамығанына қазақ халқының ойындарымен таныса отырып, көзіміз әбден жетеді. Мысалы: математика іс-әрекетінде балалардың ой-өрісін дамытатын «Санамақ» ойыны. Оның басты ерекшелігі – баланың ойлау қабілетін жетілдіру. Ойын баланың ойлау қабілеті мен сөздік қорын дамытуға, түрлі дағдымен шеберлікті меңгеруге, қиындықты жеңуге, төзімділікке баулиды. Балалар ойын барысында өздерін еркін сезініп, ізденімпаздық, тапқырлық әрекет таныта, түрлі психологиялық түсінікпен сезім әрекетіне сүнгиді.

Ойын

Мақсаты

Бағдарламада алған білімдерін қалыптастыру, тиянақтау, пысықтау.

Міндеті

Баланың қызығушылығын ояту, белсенділігін арттыру.

Ойын

Ұйымдастырылған оқу-іс әрекет басында

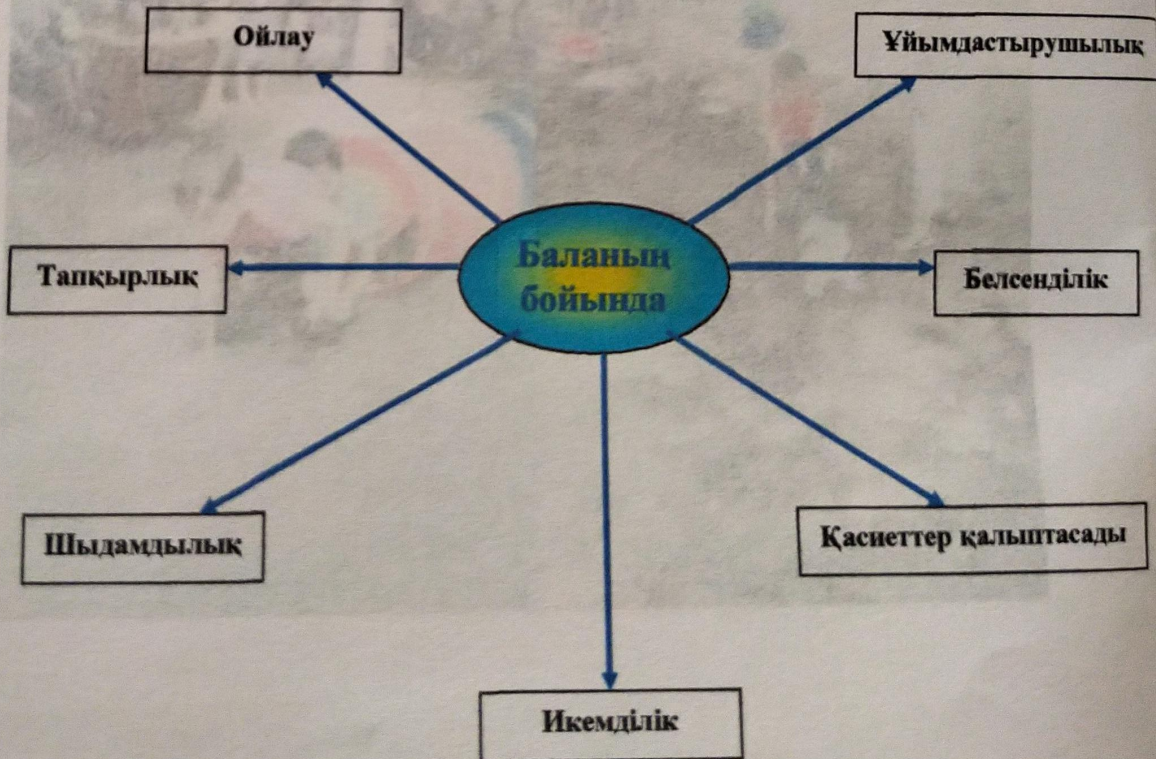
Өткен іс-әрекетті еске түсіреді

Ұйымдастырылған оқу-іс әрекет ортасында

Көңіл-күйін сергітеді, ерік-жігерін дамытады, оқу іс-әрекетке ынтасын арттырады

Ұйымдастырылған оқу-іс әрекет соңында

Тақырыпты бекіту, оқу іс-әрекетінде алған білімді жинақтау мақсатын көздейді

Ұлттық ойындар

Ойынсыз ақыл-ойдың қалыпты дамуы да жоқ және болуы да мүмкін емес.

В.А.Сухомлинский

Ұлттық ойын ойнау арқылы оқушылардың өз салт-дәстүрлеріне, әдет-ғұрпына деген сүйіспеншілігі артады. Сондықтан мен өз оқу іс-әрекеттерімде мынандай ұлттық ойын түрлерін ойнатамын «Бәйге», «Хан талапай», «Орамал тастамақ», «Соқыр теке», «Қамшы» т.б. ойындар.

Ұлттық ойындар бала тәрбиесінде негізгі екі жауапты рөл атқарады: біріншіден, жаттығулар жасап, ұлт ойындарын ойнаған кезде дене дамуы жақсарса, екіншіден ұлттық ойындардың мазмұнын, ойлау тәртібін түсіндірген кезде ұлттық әдет-ғұрпымыздан хабар алады.

Садақ тарту, асық ату ойындары балаларды нысанаға дөп тигізуге үйретеді. Асық ату ойыны көз жітілігін, мергендікті дамытады, ұстамдылықты қалыптастыруға, қарсыласын сыйлай білуге, адалдық және басқа да ізгі қасиеттерді қылыптастыруға негіз болады.

Қазақтың ұлттық ойындарының ерекшелігі сонда оларды «Ұйымдастырылған іс-әрекет» кезінді де, «Сергіту сәтінде» де, «Серуенде», «Алақай! Ойында!» осы аталған бөлімдерде де қолдануға болады.

Ойын баланың күш-қуатын молайтып, оны шапшандыққа, дәлдікке ғана тәрбиелеп қоймай, оның ақыл-ойының толысуына, есейіп-өсуіне де пайдасын тигізеді. Сондықтан да осы ұлттық ойындардың ішінде мен естиярлар (ортаңғы) тобының жас ерекшеліктеріне қарай ұлттық ойындардың бірі «Хан Талапай» ойынын таңдап алдым.

Бұл ойын күрделі әрі кең тараған, ойнау ережесі жағынан біршама жеңілдеу. Жалпы, «Хан Талапай» ойынының қазақ халқының өміріндегі талау (өлген ханның немесе жеңілген жаудың дүние-мүлкін талдау) құбылысымен тарихи байланысы бар деген болжам да кездесіп қалады. Бұл ойында тек ұл балалар ғана емес, бозбалалар мен бойжеткен қыздар да (2-3 адамнан екі топ) дейін болады. Асық санын келісіп алады, бірақ асық неғұрлым көп болса, ойын соғырлым қызықты өтеді. Ойнаушылар алқа-қотан отырысады. Жеребе бойынша, бірінші болған адам ойынға қатысушылар алдына барлық асығын жайып төгеді. Асықтардың бірі айшықталып боялған болады. Бұл – «хан». Егер ойында хан тәйке түссе, ойыншықтардың бәрі «ханды» жабылып тонай бастайды. Мүмкіндігінше, әр ойыншы көбірек асық алуға тырысады.

Ханды тонағаннан кейін, асықтарды (жаңа тобын) басқа ойыншы (топ) шашады. Ойын осылай жалғаса береді. Кім көбірек асық алса сол жеңімпаз атанады. Негізінен «Хан талапай» ойыны бұдан да күрделі ойналады. Бірақ өз топ балаларымның жас ерекшеліктеріне байланысты мен бұл ойында оңайлатып алдым. Негізгі ұйымдастырылған іс-әрекеттің қолданудағы мақсатым балаларды шапшандыққа, бір-бірімен тату ойнауына ықпалын

тигізеді деген мақсатпен осы ойынды ойнатамын. Ойын ойнамас бұрын оның қайдан шыққанын, төрт түлік жайлы, үлкен және кең көлемде айтып өтемін.

Бүк түсетін, шік түсетін
Ойын түрі бар еді
Болса егер сондай ойын
Немен оны ойнайды?
(асық)

деп жұмбақтап, шешуін таба алмаса өзім айтып, ойынымды бастаймын.

Жіліктен шыққан сүйек
Ойнаймыз біз шертіп

Бәрімізге тансық
Аты оның асық.

«Хан Талапай»

Ойын ережесі: Балаларды шеңбер бойымен отырғызамын. Балалармен қосылып мына өлеңді айтамыз

«Талапай-ау, талапай,

Табылды ойын, алақай!

Асықты алға шашамыз.

Талапайға басамыз, - деп өлең шумақпен айтып асықты шашып жіберем. Балалар шашылған асықты жинап алады. Әр бала өзінің жинаған асығын санап кімдікі көп, кімдікі аз, тең екенін айтады. Кейде асықтардың үлкен, кішісін айтады, салыстырады.

Ойын – тиімді тәсіл.

Жалпы балалардың мектепке дейінгі ең негізгі ісі ойын болғандықтан, оқытып, санатып үйрету барысында олар біртіндеп ойын әрекетінен таным әрекетіне түрлі ойындарды ойнау барысында бейімделуі тиіс осы сөздің өзінен-ақ балалардың танымдық әрекетін қалыптастыруда ойынның қаншалықты маңызы бар екенін түсінуге болады.

Орамал тастамақ

Бұл ойынды аулада дене-тәрбиесі іс-әрекетінде, қимылды ойындарда, және математика, тіл дамыту оқу іс-әрекетінде де пайдаланамын.

Ойын шарты: Дене тәрбиесінде бұл ойынға қатысушыларға шек қойылмайды. Ашық алаңда ойналатын ойын. Балалар шеңбер болып тізерлеп отырады. Ортада ойын бастаушы орамалды кез-келген баланың алдына тастап қаша жөнеледі. Алдына орамал түскен бала қуып жетуі шарт, жетпесе ән, тақпақ айтып береді. Ойын осылайша жалғаса береді. Нәтижесінде балалар ойынды ойнау барысында қимыл-қозғалысқа түседі және бір-бірінен әндер, тақпақтар үйренеді. Осы ойында тіл дамыту іс-әрекетінде орамалды кез-келген баланың алдына тастап, бір сөз айтады.

Бастаушы: Бала

Орамал алушы: Бала – балдан тәтті.

Бала: Мал

Орамал алған бала: Төрт түлік мал немесе Малға – ешкі, сиыр, жылқы, қой.

Ал, сөзді жалғастыра алмаған бала «жаза» тартады, яғни өлең, тақпақ, ертегі айтып береді.

«Соқыр теке»

Бұзау, Бота, Қозы, лақ,
Тоқты, Серке, Құлыншақ,
Торпақ, Тана, Тай, Тайлақ,

Құнан біліп, естіп ал!
Сүзегенсін, тентек Теке аппақ,
Ізде оларды, ұста оларды, бақ-бақ!
Ойын тәртібі: Ойнайтын балалар қатар-қатар тұрады. Ойын басқарушы тұрғандардың басқарушысын жеке-жеке мал атымен атап шығады. Ең соңғы аты аталған бала «Соқыр теке» болады. Далада айналғанда жерге шеңбер сызылады.
Ойын басқарушы ортаға көзі ормалмен таңылған «соқыр текені» шығарады.
Содан кейін балалар;
«Соқыр теке бақ-бақ,
Қайдан бізді таппақ?! – деген өленді барлығы қосыла айтады. Өлең айтылып болысымен, шеңбердің ортасында қалған «Соқыр теке» балаларды ұстауға ұмтылады. Бірақ бұл кезде ойнаушылардың шеңберден шығып кетпеуі қатты қадағаланады.
«Соқыр теке» ұсталған бала оның орнына тұрады, ойын әрі қарай жалғаса береді.

Бәйге

Ойын шарты: Екі топтан немесе екі бала өз жорғасын ұстап тұрады. Суреттер немесе сұрақтар қойылған кеспелерге кім тез жауап берсе, сол дереу жорғасын мәреге жеткізеді.
Тігіпті бос бәйгеге елу бие,
Он отау, бір бас тоғыз, тоғыз түйе,
Жабулы қара нарға қолы кілем,
Аты озған болады бір олжаға ие.

Осындай ойындарды істелінген іс-шараның дәлелі ретінде ортаңғы топта бес білім саласы бойынша өткізілген «Жайлаудағы ұлттық ойындар оқу іс-әрекетінде және «Кішкентай сұлтан» атты байқауымды ұсынып отырмын.

Бала тәрбиесінде ұлттық ойындарды қолдану ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттер мен ертеңгіліктердің үлгілері.

Білім облысы: Таным, қатынас, әлеуметтік орта.

Бөлімі: Математика, тіл дамыту, айналамен таныстыру.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің тақырыбы: Жайлаудағы ұлттық ойындар.

Ұйымдастырылған іс әрекеттің мақсаты:

Айналадағы дүниенің елеулі белгілері ретіндегі бір санынан бес санына дейінгі түсінікті қалыптастыру. Уақыт өзгерістері туралы түсініктерін қалыптастыру, яғни тәулік бөліктері таң, кеш, күн, түн атауларымен танысу. Ұлттық ойындар арқылы балаларды санауға, түр түсті ажыратуға және көп, аз деген ұғымдарды меңгерту. Балаларға тақпақтар, өлендер, снамақтар айту арқылы тіл байлықтарын дамыту.

Көрнекіліктері: Топ ішіндетігілген кішкене қазақ үйі оның ішінде қазақтың ұлттық жиһаздарымен толтырылған және үлкен жайлаудың суреті ілінген. Асықтар, қатты қағаздан жасаған аттың мүсіні және қамшылар, суреттер.

Іс әрекет кезеңдері	Тәрбиеші қызметі	Бала әрекеті
Ынталан дыру кезеңі	Қане, балалар алдымен бір бірімізбен сәлемдесіп алайықшы.	Табиғат біздің анамыз, Табиғатқа баламыз. Иіліп сәлем береміз, Біз әдепті баламыз. Сәлеметсіздер ме?
Ұйымдас Тырыл ған іс-әрекет кезеңі	Ардақты дос, аяулы дос, жарқын дос дегендей бір бірімізге күлейік. Дидактикалық ойын: «Тәулік бөліктері» Балалар, үйлеріңе ұйқыдан оянған кезде, аналарың: таң атты тұру керек дегенде сендер не істейсіңдер. Балабақшада сендер күнде жаттығу жасайсыңдар. Шәй ішесіңдер, сосын іс-әрекет жүргіземіз. Мұның бәрін біз таңертең жүргіземіз. Содан соң киініп серуенге шығамыз. Ойыннан келген соң, шешініп қолымызды жуып, тамақ ішіп, ұйықтайтын уақытты қалай атауға болады. Ұйқыдан тұрып тамақ ішіп, ұйықтайтын уақытты қалай атауға болады. Ұйқыдан тұрып тамақ ішіп, аяқталмаған жұмыстарымызды жалғастырып, ойнаған соң, ата-аналарың үйге алып кететін уақытты білесіңдер ме? Сендер жайлауды білесіңдер ме? Жайлауда нелер, кімдер болады? Ойын: «Суреттерді құрастыр» Онда бүгін біз жайлауға	Досым күлейікші Динара: мен киінемін, төсегімді жинаймын, сосын жуынамын, анам менің шашымды тарайды, сосын балабақшаға барамыз, бұл уақытты бір таңертеңгілік уақыт деп атаймыз. Түс уақыты. Кеш уақыты Балалар атпен, автобуспен, машинамен деп жауап береді. Жоладры ирек екен, таудан судан өтеді. Тастары бар. Балалар аттарына мініп аттың шабысына салып шабады. Гауһар: «Әукешім», Әлімхан «бөрте лак», Шұғыла «Құлыншағым құндызым» Киіз үй. Пернебай: Сәлеметсіңдер ме?

барайық. Жайлауға немен, қалай баруға болады? Жайлаудың жолдары қандай екен? Олай болса біз атпен барайық. Жайлауға жеткенше өлең, тақпақ айтып барайық. Біз жайлауға келіп те қалдық. Алдымыздағы қандай үйлер? Балаларды қазақтың ұлттық киімін киген ересек бала қарсы алып жылы шыраймен амандасты.	Балалар мен осы үйдің кенжесімін. Атым Пернебай. Жасым 6-да. Сендер жайлауға кетіп қалыпсындар, бәріміз енді бірге ойнайық – деп өзінің қоржындағы асықтарын алып шығады.
Ойын: «Хан талапай» Сергіту сәті: Ал балалар енді біз Пернебайға өзіміздің «Соқыр теке» деген ойынымызды ойнап берейік. Енді қайтатын уақытымыз таяп қалыпты. Пернебайға қоштасар алдында санамақ айтып берейік. «Саусақ ойындары»	Талапай ау талапай. Табылды ойын, алақай! Асықты алға шашамыз, талапайға басамыз. Балалар шашылған асықты жинап алады. Әр бала өзінің жинаған асығын санайды. Көп, аз екенін айтады. Биік болып өсеміз, Жапырақтай жайқалып. Табиғатты сүйеміз, денемізді тік ұстап, билеп-билеп аламыз. Балалар «Соқыр теке» ойынын ойнайды. Санамақ. Біріншісі - басбармақ, Екіншісі – балаң үйрек Үшіншісі – ортан терек Төртіншісі – шылдыр шүмек. Бесіншісі кішкентай бөбек. Бәріне ортақ алақан. Пернебай: ой қандай тамаша, сендермен бірге менде демалып қалдым. Онда менімен саусақ ойындарын ойнайық. «Сиыр» қолды жұдырыққа жинап, сұқ саусақпен шынашақты

	Балалар енді тобымызға қайтайық, аттарына мініңдер.	көтеріңдер. Бұл «Сиырдың мүйізі» «Ат» оң қолды көлденең ұстап, бас бармақты көтеріңдер, сол қолмен оң қолдың алақанын қысып алыңдар. Сол қолдың басбармағын екінші бармаққа жақындат. Екі бас бармақ «Аттың құлақтары», ал басқа саусақтар «Жылқының жалы». Сендерге рахмет балалар, апам пісірген бауырсақтан ауыз тиіп кетіңдер. Сау болыңдар! Сау болыңыз! Балалар аттарына мініп топтарына қайтады.
Жетекшілік қоры тынды	Ал енді осы ойындарды алдағы уақытта да ұмытпай ойнап жүрейік.	Балалар топқа барғанша «Қошақаным» әнін айтып барады...

Күтілетін нәтиже:

Білді: Уақытты бағдарлауды, «Ханталапай», «Соқыр теке» ойындарын ойнауды.

Білу қажет: Басқада ұлттық ойындар.

Сюжетті суреттер бойынша әңгімелей алуды, логикалық түрлі ойындарды өз бетінше ойнай біледі.

Қалыптасқан түсініктер:

Тәулік бөліктерін, ұлттық ойындардағы асықтар жайлы әңгімелеу түсініктері қалыптасты. Өз бетінше жұмысты өрбітіп, өз еңбегін бағалай білді.

«Кішкентай сұлтан» атты мерекелік байқау.

Жүргізуші: Қымбатты қонақтар! Бүгін біз Ұлы Жеңістің – 65 жылдығына орай үлкен мерекелік байқау өткізгелі тұрмыз. Осы ұлы жеңістің 65 жылдығымен барлықтарыңызды құттықтаймыз! Біздің аталарымыз жыл мезгілдерінің өте керемет кезінде жеңіске жеткен. Ағаштар гүлдеп, гүлдеріміз жайқалып тұрған шағы. Осы табиғаттың сұлулығын біз жігіттеріміздің сүйкімділігі мен батылдығымен салыстыруға болады. Бүгінгі ертеңгілігімізді қызықты, ерекше өткізу үшін, біз «Ботақан» тобының жігіттерінің арасында бір-бірімен білім, өнер, тәрбие жағынан сайысу үшін жігіттің сұлтанын өткізіп отырмыз. Жеңімпаз жігітіміз кішкентай сұлтан атағын алады. (біздерді қолдап отырыңыз)

Жүргізуші: әділ қазылар алқасымен және сайыс түрлерімен таныстыру
Қ.Р. жалпыға міндетті білім стандартының бағдарламасының бес білім саласы
бойынша:

1. Қатынас білім саласы бойынша - өзін-өзі таныстыру, сегіз қырлы, бір сырлы.
2. Таным білім саласы бойынша – баланың танымдық іс-әрекетін бағалау.
3. Шығармашылық білім саласы бойынша – «Қазақ батырлары» би өнері.
4. Әлеуметтік орта білім саласы бойынша – мен кішкентай ақынмын
5. Шығармашылық білім саласы бойынша – шебер болу арманым
6. Денсаулық білім саласы бойынша – ханталапай ойыны.

Жүргізуші: Уа, халайық, халайық,
Мұнда назар салайық.
Ата жолын жалғайық,
Ел дәстүрін қолдамақ.
Жігіттер шықты ортаға
Бүгін сұлтан атанбақ! – деп жігіттерімізді ортаға
шақырамыз.

1. Ерсін Нариман
2. Құдайберген Бексұлтан
3. Орынбек Асылжан
4. Қасым Жаскелен.

Жүргізуші: Айбат алған ұлан бол,
Халқың сүйген сұлтан бол.
Бүгінгі мынау сынақта,
Тұғырдан таймас қыран бол – дей отырып ұландарымызға
сәттілік тілейміз.

I. Өзін-өзі таныстыру

1. Ерсін Нариман Ассалаумағалейкум, халайық!

Амандасып алайық
Нариман жігіт мен болам,
Көңірдектен шыққан ер балаң.
Әкем Қайрат есепші
Анам Перизат мұғалім.
Үй кенжесі болсам да
Топтың алды боламын.
Жігіттің болып сұлтаны,
Қыздардың болып арманы
Батыр болып өсемін
Елімнің болып қорғаны.

2. Құдайберген Бексұлтан

Армысындар халайық!
Үлкен-кіші ағайын
Алдыменен өзімді
Таныстырып алайын
Мен Ермектің немересі

Бексұлтан менің есімім
Әкем Ербол, анам Перне
Олар елдің адамы
Тәрбиелеп жатыр бүгін
Мына мендей баланы
Мен жігіттің сұлтанымын
Әкім болам, батыр болам
Елді аузына қаратқан

3. Орынбек Асылжан

Үмітпен сайысқа шықтым ортаңызға
Ізетпен сәлем бердім баршанызға
Өзімді таныстырсам тереңірек
Әр адам 7 – атасын білу керек
Ұлы жүз бағыс елім
Жаңабазар туған жерім
Бүлдіршін Асылжан мен боламын
Балдырған бала бақшасынан
Әкем Марат салмақты
Анам Гүлнұр ардақты
Болсам деймін өскенде
Мейірімді әрі жан-жақты

4. Қасым Жаскелен

Армысыздар ағайын
Атым Жаскелен, Қасым Рысбай ұрпағымын
Анам Ұлданай, әкем Әбдірахым
Менде бір асылдың тұлпарымын
Кішкентай сұлтан сайысына қатысатын,
Балдырған балабақша сұңқарымын
Ата-тегім - Ұлы жүз,
Нағашым бар бағыстар.

II. Кел балалар, ойнайық,

Ойнайық та, ойлайық – демекші сурет бойынша әңгіме.

III. Күй нөсерін төгейік,

Жырдан моншақ өрейік.
Көңілденіп біз енді,
Батырлар биіне кезек берейік.

IV. Елімізде, жерімізде

Бүгін үлкен мереке.
Болашақтың тыныштығын
Қорғайды жас ұландар бүгінде деп мен кішкентай ақынмын атты сайысы.

1. Ерсін Нариман

28 Батыр.

Тастар көкке атылды,
Орман шулап, тау құлап...
Жиырма сегіз батырды
Жеңе алмады жау бірақ
Жамылды жер тұманды
Өрт ішінде қалды бак
Жиырма сегіз қыранды
Жеңе алмады жау бірақ.

2. Құдайберген Бексұлтан

9-мамыр – Жеңіс күні.
Атам отан қорғаған
Онда қорқақ болмаған
Алтын жұлдыз кеудеде
Нағыз батыр ол болған
Батыр ата-анамда
Батыр үлкен ағамда
Ал үйдегі әжеміз
Алғыс айтар заманға.

3. Орынбек Асылжан

Батырлар.

Әлия, Мәншүк апамыз,
Бауыржандай атамыз.
Фашистерден отанды
Қорғап батыр атанды.
Біз еліктеп өсетін
Батырларың десе кім:
Әлия, Мәншүк апамыз
Бауыржандай атамыз.

4. Қасым Жаскелен

Алаулап гүл тұрады,
Туған жер құлпырады.
Бибітшілік болса.
Балалар болады аман,
Аналар болады аман.
Бейбітшілік болса.

V. Тандайларың тақылдап,
Сөйлегенде сөз бермей
Шешен болар ма екенсің.
Бармақтарың майысып

Шебер болар ма екенсің – ендігі кезекте ұлдарымыз шебер болу арманым деген атпен жапсырма іс-әрекетін көрсетеді.

Жігіттер жұмыс жасағанша, ән жетекшісінің балдырғандары өз өнерлерін көрсетеді.

VI. Ойын: Хантаалапай.

VII. Жүргізуші: Уа, жігіттер, жігіттер,
Бар өнерді салындар
Сұлтан атын лайықтап
Біреуін жеңіп алындар.

Осымен жігіттерге қойылған талаптарымыз аяқталып келеді. Біз сайысымыздың қорытындысын сұрай отырып, әділ қазылар алқасынан бүгінгі жігіттің сұлтанын анықтауларыңызды сұраймыз.

VIII. Жеңімпаздарды марапаттау. Әділқазы төрайымы сайысты қорытындылап, әр балаға тоқтала отырып, сайыс жеңімпаздарын хабарлайды. Алған орындары, атақтары бойынша жүлделерін үлестіреді.

